

racionalisace z výroby vyřazeno. Racionalisace má tedy mít ten smysl, aby statky byly rozmnoženy pokud možno s nejmenší námahou, ale, aby při tom zabezpečen byl spravedlivý podíl těm, kdož při ní spolupůsobili. Má se zabránit nezaměstnanosti, racionalisací má se nutně vyvolat zkrácení pracovní doby a má být povzbuzena vnitřní spotřeba. Snahy racionalisační musí se díti v zájmu celku a nemá při nich rozhodovati krátkozrakost získání okamžitých výhod, jež budou nutně vyváženy velikými hospodářskými škodami v budoucnosti.

Náš stát má k příznivému vyřešení racionalisačního problému řadu dobrých předpokladů, především značné přírodní bohatství a schopné pracovní síly. Je tedy úkolem, aby těchto úspěšných předpokladů racionalisace bylo účelně využito ve prospěch celku, aby když již má dojít k rozmnožení statků, aby se to dalo pokud možno bez všelikých překročí a aby zaměstnancům dostalo se při tom na zvýšené produkci spravedlivého podílu.

Přednáška prof. Zimmerna z Paříže o „Sociálních podmínkách výchovy k míru“, přednesená v Sociálním ústavě dne 22. ledna t. r., byla podnětem cyklu přednášek o důležitosti a poslání Společnosti národů a Mezinárodního úřadu práce a jejich vztazích k našemu státu, uspořádaného Sociál. ústavem ČSR., spolu s Vysokoškolským sdruž. pro Společnost národů a Čsl. ústředím pro mezinár. spolupráci duševní. Při zahájení tohoto cyklu promluvili 11. dubna t. r. pp.: min. rada Dr. V. Slavík „O Společnosti národů a jejím významu pro Československo“ a Dr. E. Štern, gen. tajemník Ústřední soc. pojišťovny „O vzniku a významu Mezinárodní organizace práce“.

Schůzi předsedal a cyklus přednášek úvodním slovem zahájil předseda Sociálního ústavu posl. Dr. Winter.

Dr. Slavík ve své přednášce pravil, že Společnost národů je výsledkem snah projevovaných koncem války u všech válčících států po vytvoření nějakého organismu, který by zabránil propuknutí podobné katastrofy mezinárodní, jakou byla světová válka. O uskutečnění těchto snah má hlavní zásluhu bývalý prezident Spojených států Wilson. Pakt Společnosti národů stal se součástí mírových smluv. Hlavními orgány Společnosti národů jsou: 1. generální shromáždění svolávané jednou do roka, jehož se mohou zúčastniti všechny členské státy a kde má každý z nich pouze jeden hlas; 2. rada složená jednak z 5 členů stálých (zástupci velmocí) a z 9 členů volených valným shromážděním; 3. gen. sekretariát, t. j. sbor úředníků, který je pomocným orgánem valného shromáždění a rady a je vybrán z úředníků různých států. Sekretariát skládá se z celé řady odborů; vedle něho je pak ku pomoci radě a shromáždění řada nejrůznějších komisí a výborů buď stálých nebo dočasných.

Hlavní svůj úkol, totiž boj proti válce, plní Společnost národů jednak zákrokem po vypuknutí sporu, jednak zakročením dříve ještě, než ke sporu dojde. Zásadou Společnosti národů při plnění tohoto úkolu je získání závazku sporných stran, že před zahájením jednání nebudou bojovat. Jako orgán politický, nikoli soudní, rozhoduje spory mezi státy tak, aby rozhodnutí nejlépe odpovídalo politické skutečnosti. Tímto důvodem a dále poukazem na dosavadní činnost Spol. n. na tomto poli vyvrací řečník námitky, že zřízením Spol. n. nepokročili jsme v boji proti válce, a rozebírá obavy, že Spol. n. selže při nějakém sporu velmocí. Daleko důležitější činnost Spol. n. na poli mírovém vidí přednášející v její činnosti preventivní, t. j. ve zprostředkovací součinnosti mezi státy ještě před vypuknutím otevřených sporů. Tuto činnost Společnosti nár. sledují především různé její odborné komise a výbory (mandátová, pro snížení zbrojení atd.). Tyto komise řeší i těžké problémy materiální, usilují o to,

aby národové navzájem se poznávali, snaží se vytvořit prostředí důvěry a spolupráce mezi národy, a tím potlačit příčiny válek. O dalších úkolech Spol. n. na poli finančním a hospodářském a při řešení otázky menšinové řečník se zmiňuje proto, že otázky ty tvoří předmět samostatných referátů, které budou předneseny v cyklu přednášek o významu a poslání Spol. n. Jako nejlepší důkaz zesílení a vžití se Spol. n. uvádí přednášející vývoj práce sekretariátu, který konal v prvních dobách činnosti Spol. n. úlohu z velké části politickou a diplomatickou, byl prostředníkem mezi jednotlivými delegacemi, naproti tomu nyní ubylo politické práce a politického vlivu sekretariátu, ježto delegace jednotlivých států přicházejí na schůze náležitě již informovány a sekretariát stává se čím dále tím více orgánem čistě úřednickým. Náš stát a jeho zahraniční ministr byli mezi prvými, kdo pochopili pravý význam a úkol Spol. n. a tato skutečnost získala nám též mimořádné postavení ve Spol. n. Na příkladu staletého míru v bývalé říši římské nebo ve staré říši čínské dokazuje řečník, že možno organisovati mír tak, aby válka se stala zjevem úplně výjimečným v životě mezi národy, jako je vražda ve styku mezi lidmi. Dřívější úsilí o zabezpečení trvalého míru ztroskotalo proto, že šlo proti duchu doby, proti nacionalismu a demokratismu nebo pracovalo prostředky velmi nedostatečnými.

Dr. Štern ve své přednášce „Vznik a význam Mezinárodní organizace práce“ zdůraznil v úvodu, že snahy po mezinárodní úpravě ochrany dělnictva jsou tak staré jako vývoj moderního průmyslu. Ochanné dělnické zákonodárství vzniklo v mateřské zemi kapitalismu v Anglii hned v počátcích 19. století a přešlo odtud do ostatních států evropských, zejména ve II. polovině minulého století. O úpravu dělnického ochanného zákonodárství cestou mezinárodní usilovaly průmyslové státy evropské, aby zabránily nekalé soutěži na poli sociálně-politickém, z obavy před sociálním dumpingem. Pokusy podnikané se strany vlád v posledních desetiletích XIX. století o vytvoření oficiální instituce pro řešení dělnické ochrany cestou mezinárodní setkaly se v celku s neúspěchem a teprve r. 1900 založili odborní pracovníci dobrovolnou Mezinárodní asociaci pro zákonnou ochranu dělnictva. Toto mezinárodní sdružení mělo svoje pravidelné pracovní sjezdy a z jeho podnětu svolána byla v r. 1906 do Bernu konference zástupců vlád průmyslových evropských států, na níž přijaty byly konvence o zákazu užívání fosforu a úmluva o 11hodinovém nepřetržitém nočním klidu žen v průmyslu.

Za války socialistické odborové organizace zaměstnanecké ve státech dohodových žádaly na svých vládách, aby po skončení války mezinárodně bylo zaručeno zřízení Mezinárodní organizace práce jakožto pro státy povinné mezinárodní instituce, sledující mezinárodní úpravu ochanného dělnického zákonodárství. Požadavky ty byly splněny tím, že do mírové smlouvy pojata byla ustanovení sociálně-politického rázu za účelem zajištění sociálního míru. XIII. hlava mírové smlouvy, jednající o práci, spočívá na zásadě, že trvalý mír ve světě je možný jen na podkladě sociální spravedlnosti a že stát, který nezavede pracovní podmínky skutečně lidské, překáží tím státům, které se snaží zlepšit postavení svého dělnictva. Každý člen Společnosti národů je současně členem Mezinárodní organizace práce. Mezinárodní úřad práce je zprostředkovatelem mezi státy na poli sociálně-politického zákonodárství. Jeho úkolem je především informovat svými publikacemi o hospodářských a sociálních poměrech a především o sociálně-politickém zákonodárství v jednotlivých státech. Na mezinárodních konferencích práce usnášenými návrhy mezinárodních sociálně-politických smluv pracuje se k uzákonění minimálního sociálně-politického standartu ve všech zúčastněných průmyslových státech a k poměrné unifikaci sociálního zákonodárství mezi nimi. Tím mají být podstatně usnadněny hospodářské a sociální styky mezi národy. Každoroční mezinárodní konference práce staly se jakýmsi mezinárodním sociálně-politickým parlamentem. Každý členský stát má právo vyslati

na konferenci 2 delegáty vládní a po jednom delegátu zaměstnaneckém a zaměstnavatelském. Význam těchto konferencí spočívá nejen v usnášení mezinárodních úmluv sociálně-politických, nýbrž v okolnosti, že osobním stykem a spoluprací povolaných zástupců různých států a to odborníků v otázkách hospodářských a sociálně-politických, přímých zástupců organizací dělnických a podnikatelských z různých států vytváří se pevná tradice nové laické diplomacie, na míru interesované. Proto též z konferencí práce a Správní rady Mezinárodního úřadu práce vzešly prvé podněty k svolání mezinárodní hospodářské konference za účelem odbourání dnešního přespříliš strohého systému celních hranic mezi evropskými státy.

V další části své přednášky dotýká se řečník neobyčejného významu Mezinárodního úřadu práce pro nás jakožto stát střední velikosti, stát vnitrozemský a převážně exportní, který je tudíž do značné míry závislý na poměrech mezinárodních. Chceme, aby cizina o nás věděla z pramenů nestranných a musíme býti též podrobně informováni nejen o poměrech hospodářských, ale i sociálních v cizině. Musíme konkurovati na cizích trzích kvalitní prací a proto musíme více než ostatní státy a velcí národové pečovat o zlepšení sociálních poměrů pracujících vrstev u nás a zajišťovat tyto snahy i mezinárodně. Z toho důvodu podporoval náš stát snahy Mezinárodního úřadu práce. Proto ratifikovali jsme již r. 1921 nejdůležitější sociálně-politickou mezinárodní úmluvu, totiž úmluvu o osmihodinné době pracovní. Přednášející dokládá dále, že stejně jako pro Společnost národů je třeba i pro Mezinárodní úřad práce, aby jejich snahy a poslání propagovala ve všech státech sdružení odborníků a zájemců, tak na př. dnes u nás, protože v poslední době byli jsme co do počtu ratifikovaných mezinárodních úmluv práce předstiženi 12 státy. Tato volná sociálně-politická sdružení musí se též zajímati o otázky, které dosud nejsou zralé pro oficiální tribunu mezinárodních konferencí práce a pro Mezinárodní úřad práce, který ve své činnosti je závislý na svých orgánech, složených z jedné poloviny ze zástupců vlád, $\frac{1}{4}$ ze zástupců podnikatelů a $\frac{1}{4}$ ze zástupců dělnictva. Proto v roce 1924 na mezinárodním sjezdě sociálních politiků, konaném v důsledku pozvání našeho Sociálního ústavu v Praze, bylo ustaveno Mezinárodní sdružení pro sociální pokrok.

Přednášející končí heslem ředitele Mezinárodního úřadu práce: Chceš-li mír, pěstuj spravedlnost!

Na druhém večeru cyklu přednášek o důležitosti a poslání Společnosti národů a Mezinárodního úřadu práce, uspořádaném dne 18. dubna t. r., promluvil Dr. Šusta, univ. profesor a ministr m. sl., „O úkolech mezinárodní spolupráce duševní při Společnosti národů“ a Dr. Drbohlav na thema „Čeho dosud bylo dosaženo Mezinárodní organizací práce“.

Univ. profesor Dr. Šusta v úvodu své přednášky pravil, že brzy po utvoření Společnosti národů bylo jasno, že jejího cíle, totiž dosažení míru, nedosáhne se jen spoluprací na poli politickém, hospodářském a sociálním, nýbrž, že bude třeba i spolupráce a sblížení národů na poli duševním. Spolupráce tohoto rázu měla již před válkou značné úspěchy, nebyla však nijak soustředěna a snahy její se zhusta křížily. Proto svolán byl v roce 1914 do Bruselu sjezd, na němž mělo býti jednáno o organizaci duševní spolupráce mezinárodní a na tomto sjezdě založena byla Unie mezinárodních sdružení zabývajících se otázkami vědeckými a duševními vůbec. V roce 1913 sdružovala tato unie již asi polovinu mezinárodních sdružení duševních pracovníků. Do tohoto vývoje zasáhla rušivě válka a také po válce nebylo možno ve spolupráci na poli duševním pokračovati nejen pro vzájemnou nedůvěru národů, nýbrž též pro nedostatek financí. V roce 1920 svolán opětovně do Bruselu sjezd zmíněné unie a jejím snahám vyšla belgická vláda vstříc značnou hmotnou pomocí. Protože však bylo nutno získati pro spolupráci i Němce a národy, které stály před válkou pod jejich kulturou, nebylo možno vytvořiti v Bruselu

centrum mezinárodní duševní spolupráce. Proto založena byla u Společnosti národů vlastní organizace s uvedeným posláním, skládající se spočátku ze 12, později z 15 odborníků. Vedle toho vytvořen byl sekretariát a různé subkomise složené z expertů povolávaných zvláště do těchto komisí. Styk mezinárodního ústředí s jednotlivými národy mají vykonávat národní komise pro Mezinárodní duševní spolupráci. U nás taková komise vytvořena byla již v roce 1923. Značná agenda nemohla být obstarávána sekretariátem a bylo třeba k tomu cíli zřídit sbor byrokratických sil. Vláda francouzská nabídla vytvoření ústavu, který by byl výkonným orgánem ženevské komise. Správním výborem tohoto ústavu je právě ženevská komise pro duševní spolupráci a tím zaručena i jeho mezinárodnost. Také Itálie věnovala účelu mezinárodní spolupráce zvláštní ústav pro výchovu kinematografů.

Ženevská komise pro duševní spolupráci schází se jednou do roka, rokuje o dosavadní své činnosti a stanoví program pro budoucí rok a svoji činnost dává schvalovati valným shromážděním Společnosti národů. V rámci mezinárodní duševní spolupráce řeší se velký počet otázek a podnětů, na příklad otázka vědeckého vlastnictví, autorského práva, otázka universit a vysokých škol, vzájemný styk profesorů i výměna posluchačů, studium v cizině, problémy vysokých škol politických, otázka knihoven, otázka vzájemného vypůjčování knih a výměna katalogů, otázka bibliografie, která usnadňuje pochopení a seznání výsledků duševní činnosti v jednotlivých státech a s tím související otázka překladu do druhých jazyků. Vydávána je ročenka, která doporučuje světovému knižnímu trhu nejlepší práce z jednotlivých oborů vyšlé v různých jazycích.

V závěru své přednášky zdůraznil prof. Dr. Šusta, že účelem Mezinárodního ústavu duševní spolupráce není, aby byl vědeckým ústavem v pravém slova smyslu, nebo aby soutěžil samostatnou iniciativou s vědeckými ústavy národními, nebo aby se dotýkal svéráznosti vědy a kultury v jednotlivých státech, nýbrž má usměrňovat duševní spolupráci mezinárodní a v tom směru dávat podněty. Otázka propagace ducha Společnosti národů prostřednictvím školy je velkého významu. O významu mezinárodní duševní spolupráce a jejích výsledcích mínění se rozcházejí. Pesimisté nedoufají v dosažení pokroku, řečník vyvrací však doklady dosavadních výsledků názory pesimistů a třebaže uznává potíže mezinárodní spolupráce na poli duševním, je pevně přesvědčen, že spolupráce ta nemine se očekávaných výsledků, t. j. sblížení národů a zajištění míru.

Dr. Drbohlav podal ve své přednášce bilanci a zhodnocení výsledků činnosti Mezinárodní organizace práce. Vytváření jakéhosi mezinárodního pracovního zákoníku se strany Mezinárodní organizace práce znamená morální nátlak na jednotlivé vlády s nedostatečně vyspělým sociálním zákonodárstvím, aby přijetím mezinárodních úmluv vtělily jejich obsah do domácího zákonodárství. Tím, že Mezinárodní konference práce schází se každoročně, je ve vývoji úpravy sociálních poměrů cestou mezinárodní dosaženo značného pokroku. Na dosavadních 11 konferencích práce přijato bylo již 26 mezinárodních úmluv a 29 doporučení, které svým obsahem zakahují do různých oborů sociální politiky, dotýkají se různých otázek námezdního poměru, podmínek pracovních a mzdových a splňují mnohá přání pronášená odborovými organizacemi zaměstnanců. Činnost Mezinárodní organizace práce zabývala se všemi kategoriemi námezdních pracovníků. V poslední době věnuje se zvýšená pozornost námezdnímu poměru pracovníků duševních.

Předním úkolem Mezinárodní organizace práce bylo upravit mezinárodně pracovní dobu. Přijata byla již na I. konferenci práce úmluva o 8hodinové době pracovní, závazně přijatá ve 14 státech. S otázkou úpravy pracovní doby úzce souvisí úprava týdenního klidu. Výsledkem jednání o této otázce byla úmluva o nedělním 24hodinovém klidu v prů-

myslových závodech a doporučení rozšiřující zásady této úmluvy také na závody obchodní. Zkrácením pracovní doby dostalo se dělníkům více volného času a Mezinárodní organizace práce stanovila zásady a směrnice vhodného využití volných chvil dělnictva. Otázkou nezaměstnanosti zabývala se již I. Mezinárodní konference práce, na níž přijata byla úmluva, která jedná o mezinárodní informaci, o nezaměstnanosti, dále o podporách, po případě pojištění proti nezaměstnanosti, o zprostředkování práce a o ochraně nezaměstnaných, kteří pracovali za hranicemi mateřského státu. Povinné pojištění proti nezaměstnanosti je dnes již v 8 státech a různé systémy nepovinného pojištění s podporou státu ve 12 státech. K ochraně bezpečnosti a zdraví dělnictva slouží doporučení, aby členské státy přistoupily k bernské úmluvě z roku 1906 o zákazu užívání bílého fosforu při výrobě zápalek, dále úmluva o zákazu užívání otravné běloby olovnaté v malířství a úmluva o zásadách řádně vybudované živnostenské inspekce.

Mezinárodní organizace práce věnovala pozornost také zmírnění následků zdraví zaměstnanců následkem nemoci nebo úrazem a zabývala se pojištěním nemocenským a úrazovým. Úmluva přijatá v roce 1921 jedná o rozšíření zákonných opatření o odškodnění za pracovní úrazy na zaměstnance v zemědělství. V roce 1925 přijata byla úmluva o odškodňování za pracovní úrazy a opatření v případě úrazu zaměstnance rozšířeno bylo i na cizí zaměstnance, pracující za hranicemi mateřského státu. V roce 1927 přijala Mezinárodní konference práce dvě úmluvy a dvě doporučení z oboru nemocenského pojištění zaměstnanců všech kategorií. Ochrana žen věnována úmluva přijatá na I. konferenci práce o noční práci žen v průmyslu, úmluva přijata je dosud 19 státy a dále úmluva o ochraně žen před porodem a po porodu. K této úmluvě přistoupilo 11 států. Mezinárodní ochrana dětí a mladistvých zaměstnanců upravena byla třemi úmluvami o stanovení nejmenšího přípustného věku dětí pro práci jednak v průmyslu, jednak pro práci na lodích a konečně v zemědělství do 14 let. V roce 1927 byla přijata úmluva o zaručení minimálních mezd v průmyslu domáckém.

Úmluvy a doporučení přijaté na Mezinárodních konferencích práce mají podle článku 405 mír. smlouvy státy předložiti do roka a ve výjimečných případech do 1½ roku svým zákonodárným sborům, aby jejich obsah vtělen byl do národního zákonodárství jednotlivých států. O provádění přijatých úmluv má pak každý členský stát podávat každoročně zprávu. Zprávy ty zkoumá zvláštní komise, v níž je zastoupeno i Československo, a která má právo vytknouti chybné výklady úmluvy, její nedodržování, omyly a pod. Tím dostává se zákonodárství jednotlivých států a provádění mezinárodních úmluv pod kontrolu druhých států.

Ke konci přednášky uvedl řečník, že Mezinárodní organizace práce je jakousi ústřednou výměnou myšlenek a zkušeností na poli hospodářsko-sociálním a že Mezinárodní konference práce jsou příležitostí k mezinárodnímu sblížení, že vyrovnávají rozpory sociální, odstraňují hospodářské třecí plochy a přispívají k zajištění míru.

Na III. večeru cyklu přednášek, pořádaných Sociálním ústavem o důležitosti a poslání Společnosti národů a Mezinárodního úřadu práce a jejich vztazích k našemu státu, konaném 25. dubna, promluvil univ. profesor Dr. J. Krčmář, ministr m. sl., „O zkušenostech v řešení menšinových otázek u Společnosti národů“ a úředník zdrav. sekce Společnosti národů MUDr. E. Tománek, „Hygienická práce Společnosti národů“.

Prof. Dr. Krčmář zahájil svoji přednášku poukazem na zákonný podklad ochrany menšin a uvedl, že všechny mírové smlouvy, vyjma smlouvu Versaillskou, a dále t. zv. smlouvy minoritní, t. j. smlouvy, které uzavřeny byly se státy, jimž připadla část území bývalého Rakousko-